

Damian Tomczyk

Dmitrij Nikołajewicz Gusiew (1894–1957)

Znaczący wkład w wyzwolenie Zagłębia Dąbrowskiego, Górnego Śląska i Śląska Opolskiego wniosła m.in. 21 Armia Ogólnowojskowa pod dowództwem gen. płk. Dmitrija Nikołajewicza Gusiewa.

Urodził się on w dniu 26 X 1894 r. we wsi Karsun (obecnie osiedle typu miejskiego w obwodzie uljanowskim w Federacji Rosyjskiej) w rodzinie pracownika umysłowego. W 1916 r. został powołany do armii carskiej i uczestniczył w I wojnie światowej, a rok później ukończył Orenburską Szkołę Chorażych. W 1919 r. zaciągnął się jako ochotnik do Armii Czerwonej i w składzie Frontu Wschodniego w tymże roku brał aktywny udział w wojnie domowej w Rosji Radzieckiej, walcząc z kontrrewolucją i obcą interwencją na stanowiskach dowódcy pododdziałów i pomocnika dowódcy pułku. W 1926 r. ukończył Wyższe Kursy Kadry Dowódczej „Wystrieł”.

Od 1919 do 1940 r. kolejno dowodził batalionem piechoty, pułkiem, dywizją, pracował w oddziałach operacyjnych sztabów, wykładał w Akademii Wojskowej im. M.W. Frunzego (od 1938 r.). Od lipca 1940 r. był zastępcą szefa sztabu Nadbałtyckiego Okręgu Wojskowego.

Na początku wojny niemiecko-radzieckiej (1941–1945) został wyznaczony szefem sztabu 48 Armii, a od października 1941 r. — szefem sztabu Frontu Leningradzkiego. Uczestnik bohaterskiej obrony Leningradu, przerwania blokady i rozbicia wojsk niemieckich pod Leningradem. Od kwietnia 1944 r. do końca wojny dowodził 21 Armią Ogólnowojskową (Front Leningradzki). Pod dowództwem gen. płk. D. N. Gusiewa wojska armii przełamały silną obronę nieprzyjaciela na Przesmyku Karelskim w toku operacji wyborskiej (10 VI – 11 VII 1944 r.). Następnie armia Gusiewa została przerzucona do Polski i ześrodkowała się na przyczółku sandomierskim; weszła wówczas w skład I Frontu Ukraińskiego, którym dowodził marsz. Iwan Stiepanowicz Koniew.

Podczas operacji wiślańsko-odrzańskiej (12 I – 7 II 1945 r.) 21 Armia Ogólnowojskowa pod dowództwem gen. płk. Gusiewa działała początkowo w drugim rzucie I Frontu Ukraińskiego. W jej skład wchodziły trzy korpusy armijne (piechoty): 55 — d-ca: gen. lejtn. Jurij Nowosielski (225 Dywizja Piechoty — d-ca: płk Michał Piesoczin, od marca 1945 r. — płk Paweł Muraszow, 229 Dywizja Piechoty — d-ca: płk Afanasij Pypyriew, 285 Dywizja Piechoty — d-ca: płk Nikołaj Suchariew), 117 — d-ca: gen. mjr Wasilij Trubaczow (72 Dywizja Piechoty — d-ca: gen. mjr Ilja Jastriebow, 120 Dywizja Piechoty — d-ca: gen. mjr Iwan Goworow, 125 Dywizja Piechoty — d-ca: płk Wasilij Zinowiew), 118 — d-ca: gen. mjr Aleksandr Naumow (128 Dywizja Piechoty — d-ca: płk Jefriem

Dołgow, 282 Dywizja Piechoty — d-ca: gen. mjr Grigorij Szolew, od marca 1945 r. — płk Nikołaj Łysenko, 291 Dywizja Piechoty — d-ca: gen. mjr Wasilij Zajonczkowski). Członkiem Rady Wojennej tejże armii był gen. mjr Wasilij Mżawanadze, szefem sztabu — gen. mjr Giorgij Buchowiec, szefem Zarządu Politycznego — płk Aleksandr Bystrow.

W dniu 17 I 1945 r. na mocy dyrektywy Kwatery Głównej Naczelnego Dowództwa Armii Czerwonej 21 Armia Ogólnowojskowa została w tymże dniu rozwinięta w rejonie Miechowa w celu obejścia — wraz z 1 Samodzielnym Korpusem Kawalerii Gwardii gen. lejtn. Wiktora Baranowa — Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego od północy; nacierać miała w ogólnym kierunku na Tarnowskie Góry i Opole. Pod koniec dnia 19 stycznia armia Gusiewa przełamała obronę niemiecką na rubieży rzeki Warty i rozpoczęła wyzwalamie północno-wschodniej części Zagłębia Dąbrowskiego oraz wykorzystując powodzenie następnego dnia obeszła od północy górnośląskie zgrupowanie Wehrmachtu.

Wprowadzona do bitwy o Zagłębie Śląsko-Dąbrowskie 21 Armia Ogólnowojskowa zaciskała pierścień wokół górnośląskiego zgrupowania wojsk niemieckich od północy i północnego zachodu. W dniu 23 stycznia oddziały 125 Dywizji Piechoty pod dowództwem płk. Wasilija Zinowiewa w wyniku gwałtownego natarcia złamały opór wroga na przedpolu Tarnowskich Gór, wdarły się do miasta i w walkach ulicznych rozbiły nieprzyjacielski garnizon. Następnego dnia (24 stycznia) wojska armii Gusiewa współuczestniczyły w zdobyciu Gliwic (128 Dywizja Piechoty płk. Jefriema Dołgowa) i prawobrzeżnej części Opola (120 Dywizja Piechoty gen. mjr. Iwana Goworowa). Z kolei w dniu 26 stycznia jednostki 282 Dywizji Piechoty gen. mjr. Grigorija Szolewa — we współdziałaniu z oddziałami 31 Samodzielnego Korpusu Pancernego gen. mjr. wojsk. panc. Grigorija Kuzniecowa — opanowały Zabrze. Wojska 225 Dywizji Piechoty płk. Michaiła Piesoczina i 285 Dywizji Piechoty płk. Nikołaja Suchariewa współuczestniczyły w zdobyciu Czeladzi w dniu 27 stycznia. Tegoż dnia 285 Dywizja Piechoty brała również udział w wyzwoleniu Dąbrowy Górniczej. Dnia 28 stycznia oddziały 285 Dywizji Piechoty i część sił 229 Dywizji Piechoty pod dowództwem płk. Afanasija Pypyriewa wyzwoliły Chorzów, natomiast wojska 291 Dywizji Piechoty gen. mjr. Wasilija Zajonczkowskiego i część sił 229 Dywizji Piechoty zdobyły Bytom.

W końcu stycznia 1945 r. 21 Armia Ogólnowojskowa, zakończywszy walki o Zagłębie Śląsko-Dąbrowskie, przegrupowała główne siły nad Odrę i weszła do bitwy o przyczółki w rejonie na północ i południe od Opola. 55 Korpus Piechoty pod dowództwem gen. lejtn. Jurija Nowosjelskiego w składzie 225 Dywizji Piechoty i 229 Dywizji Piechoty zdobył w dniu 4 lutego Lewin Brzeski i Skorogoszcz (po ciężkich walkach), a następnego dnia 229 Dywizja Piechoty — wraz z 31 Samodzielnym Korpusem Pancernym — opanowała Grodków.

Tak więc w czasie operacji wiślańsko-odrzańskiej 1 Frontu Ukraińskiego armia Gusiewa oczyściła z wroga całą północną część Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego oraz zdobyła część przedodrzańskiej i zaodrzańskiej Opolszczyzny. Za wzorowe wykonanie zadań bojowych wojska 21 Armii Ogólnowojskowej pod dowództwem gen. płk. Gusiewa zostały wyróżnione w rozkazach specjalnych Wodza Naczelnego Armii Czerwonej nr 253, 257, 259, 261 i 270 z 25–28 I i z 6 II 1945 r. Natomiast wojska 120 Dywizji Piechoty gen. mjr. Iwana Goworowa, które wstąpiły się męstwem w bitwie o przedodrzańską (prawobrzeżną) część Opola, otrzymały pochwałę w rozkazie gratulacyjnym Naczelnego Wodza Armii Czerwonej nr 251 z 24 I 1945 r. Godzi się podkreślić, iż w toku operacji wiślańsko-odrzańskiej Gusiew działał wzorowo, niezwykle zorganizowanie i umiętnie.

Podobnie dokładnie i wytrwale pracował podczas operacji opolskiej wojsk 1 Frontu Ukraińskiego (15–31 III 1945 r.). Jego armia (9 dywizji piechoty), wzmocniona na okres operacji 13 i 31 Dywizją Artylerii Przełamania oraz 3 Dywizją Artylerii Rakietowej, miała przełamać obronę niemieckiej 17 Armii Polowej pod dowództwem gen. piech. Friedricha Schulza (Grupa Armii „Mitte” gen. płk. Ferdinanda Schörnera) na południe od Grodkowa i rozwinąć natarcie na Prudnik, po osiągnięciu zaś w końcu trzeciego dnia operacji rubieży: Ziębice — Otmuchów — Prudnik, okrążyć we współdziałaniu z 4 Armią Pancerną gen. lejtn. Dmitrija Leluszenki (17 III 1945 r. została przemianowana na armię gwardyjską) i 59 Armią Ogólnowojskową gen. lejtn. Iwana Korownikowa opolskie zgrupowanie wojsk niemieckich. Głębokość zadania — 60 km.

Natarcie wojsk 21 Armii Ogólnowojskowej rozpoczęło się rozpoznaniem walką, przeprowadzonym przez czołowe bataliony pierwszorzutowych dywizji, które 15 marca o godzinie 6.00, po trwającej 10 minut nawale ogniowej artylerii, zaatakowały przedni skraj głównego pasa obrony linii odrzańskiej. Impet uderzenia był tak wielki, że szturmujące bataliony zdobyły pierwszą linię okopów. Natarcie głównych sił armii rozpoczęło się o godzinie 10.40. (Poprzedziło je 40-minutowe artyleryjskie przygotowanie ataku). Przełamując uporczywy opór ogniowy przeciwnika i odpierając wielokrotnie ponawiane kontrataki jego odwodów taktycznych, pierwszorzutowe dywizje armii do końca dnia 15 marca przełamały w dobrze umocnionym terenie dwie pozycje głównego pasa obrony niemieckiej na froncie o szerokości 8 km i na tyleż kilometrów włamały się w głąb. Na rozkaz dowódcy Frontu w nocy z 15 na 16 marca wprowadzono do walki drugie rzuty pułków i dywizji, aby natarcie kontynuować również w nocy.

Wprowadzona do bitwy również w nocy z 16 na 17 marca 120 Dywizja Piechoty, wykorzystując powodzenie oddziałów 4 Armii Pancernej, rozpoczęła we wczesnych godzinach rannych forsować Nysę Kłodzką w rejonie Piątkowic, nieopodal Jasienicy Dolnej. W zaciętych walkach do godziny 13.00 tegoż dnia oddziały dywizji zdobyły przyczółek, z którego ruszył na Nysę i Prudnik pościg oddziałów pancernych i piechoty (trwał on do końca dnia i przez następną noc). Część sił 120 Dywizji Piechoty zdobyła w dniu 17 marca Ścinawę Małą.

Tegoż dnia wojska 285 Dywizji Piechoty opanowały uprzemysłowioną wieś Łambinowice (niemiecka nazwa Lamsdorf) oraz usytuowany na jej terenie (na poligonie Wehrmachtu), jedyny już wówczas, Stalag 344 Lamsdorf, w którym znajdowało się jeszcze ponad 4000 czerwonoarmistów w niewoli niemieckiej. Należy podkreślić, iż przez kompleks obozów jenieckich usytuowanych w Łambinowicach (stalagi: VIII B, VIII F-318 i 344 Lamsdorf) przeszło w latach 1939–1945 ponad 390 000 żołnierzy koalicji antyhitlerowskiej i tzw. cywilnych jeńców wojennych (zakonnicy, księża, powstańcy śląscy, cywilna ludność Warszawy po upadku powstania). Wśród nich znajdowało się m.in. co najmniej 221 290 jeńców radzieckich, co najmniej 74 155 jeńców polskich, 56 067 jeńców z Brytyjskiej Wspólnoty Narodów, 16 111 jeńców włoskich (internowanych po upadku Mussoliniego), 12 216 jeńców francuskich (zwoleńników gen. Charles’a A. de Gaulle’a), 5789 powstańców warszawskich (w tym ok. 600 chłopców w wieku 12 do 18 lat), 1651 powstańców słowackich. Męczeńską śmiercią na skutek głodu, zakaźnych chorób, pracy katorżniczej, tortur (w tym również zakopywania żywcem w grobach), rozstrzeliwania i zamrażania, od lipca 1941 r. do 17 marca 1945 r. zginęło w stalagach łambinowickich i na terenie oddziałów roboczych tychże stalagów co najmniej 57 000 jeńców radzieckich, ok. 2000 jeńców polskich i ok. 1000 jeńców innych państw koalicji antyhitlerowskiej. Obozy łambino-

wickie stały się — jako jedno z ogniw hitlerowskiego łańcucha śmierci — najkrwawszym symbolem gehenny i kaźni żołnierzy państw koalicji antyhitlerowskiej w niewoli Wehrmachtu. Kres tym zbrodniom położyli dopiero czerwonoarmiści 285 Dywizji Piechoty z 21 Armii.

Również w dniu 17 marca pododdziały 285 Dywizji Piechoty opanowały leżącą w pobliżu Łambinowic wieś Wierzbie, w której znajdowało się doświadczalne lotnisko polowe. Następnego dnia (18 marca) 229 Dywizja Piechoty zdobyła Niemodlin, zaś 120 Dywizja Piechoty — Białą. Do rana 19 marca 285 Dywizja Piechoty opanowała silnie broniony Korfantów.

W wyniku czterodniowych walk (15–18 marca) armie I Frontu Ukraińskiego uczestniczące w walkach — w tym również 21 Armia Ogólnowojskowa — w pełni wykonały zadania pierwszego etapu operacji opolskiej. Wojska armii Gusiewa, nacierając wspólnie z oddziałami 4 Armii Pancernej Gwardii w kierunku Grodkowa, Nysy, Prudnika, do połowy czwartego dnia działań zaczepnych wyszły w rejon Lubrzy, Białej, Ligoty Białskiej i połączyły się z jednostkami 59 Armii Ogólnowojskowej, nacierającymi z przyczółka pod Koźlem w kierunku zachodnim — na Prudnik. W ten sposób w dniu 18 marca zamknięty został w rejonie na wschód od Prudnika pierścień okrążenia wokół broniących linii Odry między Opolem i Koźlem wojsk niemieckich. W sumie w „kotle” znalazło się ponad pięć niemieckich dywizji (przeliczeniowych).

Okrążone zgrupowanie przeciwnika zakładano zniszczyć w wyniku wykonania jednoczesnych koncentrycznych uderzeń ze wszystkich kierunków, co miało doprowadzić do jego rozczłonkowania, a następnie zniszczyć częściami. Dyrektywy o likwidacji niemieckich związków taktycznych w wyrzuceniu opolskim zostały dostarczone przez dowództwo Frontu w dniu 18 marca, tj. jeszcze w toku okrążania przeciwnika. Zgodnie z owymi dyrektywami dowódcy armii opracowali szczegółowe plany działań wojsk odnośnie zlikwidowania tego zgrupowania.

Dowódca 21 Armii Ogólnowojskowej zdecydował wykonać postawione przed nim zadania w następujący sposób. 55 Korpus Piechoty gen. lejtn. Jurija Nowosielskiego miał rozczłonkować i zniszczyć wojska niemieckie w zachodniej części masywu leśnego, położonego między Opolem i rzeką Ścinawą Niemodlińską. W tym celu 225 Dywizja Piechoty płk. Pawła Muraszowa powinna była swoim prawym skrzydłem nacierać wzdłuż linii kolejowej w kierunku Niemodlina, Skarbiszowic, a lewym skrzydłem na Komprachcice, Szydłów. 229 Dywizja Piechoty płk. Afanasija Pypyriewa miała wykonać uderzenie swoim lewym skrzydłem wzdłuż rzeki Ścinawy Niemodlińskiej na Kuźnicę Ligocką, Pogórze, tj. na skrzydło zgrupowania nieprzyjaciela, dążącego do przedarcia się do Korfantowa. 285 Dywizja Piechoty płk. Nikołaja Suchariewa otrzymała zadanie: trwale bronić rubieży: Puszcza, Korfantów, Włostowa, aby nie dopuścić do przerwania się wojsk niemieckich do Nysy.

Z kolei 117 Korpusowi Piechoty gen. mjr. Wasilija Trubaczowa rozkazano częścią sił 120 Dywizji Piechoty gen. mjr. Iwana Goworowa nacierać w kierunku Chrzelic na przeciw 80 Dywizji Piechoty 59 Armii i częścią sił w kierunku Rzymkowic na spotkanie 229 Dywizji Piechoty. 125 Dywizja Piechoty płk. Wasilija Zinowjewa i 72 Dywizja Piechoty gen. mjr. Ilji Jastriebowa z rubieży, osiągniętej do końca dnia 18 marca, powinny były kontynuować natarcie na Nysę.

Natomiast 118 Korpus Piechoty gen. mjr. Aleksandra Naumowa, nacierający wspólnie z oddziałami 6 Korpusu Zmechanizowanego Gwardii 4 Armii Pancerniej Gwardii, otrzy-

mał polecenie kontynuowania dotychczas stojących przed nim zadań do wyjścia na rubież: Żiębice, Stary Paczków, Kałków.

Tak więc 21 Armia Ogólnowojskowa miała atakować z północy (55 Korpus Piechoty) i z zachodu (117 Korpus Piechoty), a 118 Korpusem Piechoty kontynuować natarcie w kierunku na Nysę i utworzyć w rejonie miasta zewnętrzny front okrążenia.

Z rana 19 marca rozpoczęły się działania bojowe wojsk I Frontu Ukraińskiego — w tym również 21 Armii — mające na celu likwidację okrążonego przeciwnika. W pasie natarcia armii Gusiewa walki rozwinęły się w następujący sposób. W nocy z 18 na 19 marca Niemcy ześrodkowali w rejonie Krobusza i lasu na wschód od niego dużą część okrążonych wojsk i, przechodząc z rana 19 marca do natarcia, nieco zepchnęli oddziały 120 Dywizji Piechoty, zajmąwszy miejscowości: Śmicz, Ligotę Białą i Puszynę. Jednostki dywizji, odpierając liczne próby wojsk niemieckich wydostania się z „kotła” w kierunku Ścinawy Małej, Nysy, umocniły się na rubieży w odległości 4 km na zachód od Puszczy, Kolnowic. Do godziny 10.00 tegoż dnia (tj. 19 marca) w rejonie Śmicza, Ligoty Białskiej, Puszczy przeciwnik ześrodkował do trzech dywizji piechoty z czołgami i artylerią samobieżną. Z tego rejonu podjął on uderzenia siłami do dwóch pułków piechoty z czołgami w kierunkach: Ligota Białka, Biała; Śmicz, Ścinawa Mała; Śmicz, Rudziczka; Puszcza, Węża. Wojska 120 Dywizji Piechoty wspólnie z 61 Brygadą Pancerną Gwardii 10 Korpusu Pancernego Gwardii (4 Armia Pancerna Gwardii) odparły wszystkie ataki wroga i do godziny 18.00 w dniu 19 marca zatrzymały jego posuwanie się, po czym przeszły do natarcia i do godziny 23.00 wyparły wojska niemieckie z Ligoty Białskiej i Śmicza.

Z kolei 225 i 229 Dywizja Piechoty w dniu 19 marca do godziny 14.00 oczyściły z nieprzyjaciela zachodnią część masywu leśnego na południowy-zachód od Opoli i oba brzegi rzeki Ścinawy Niemodlińskiej. W nocy z 19 na 20 marca obie dywizje zostały przerzucone w rejon Ścinawy Małej w celu wzmocnienia związków taktycznych 4 Armii Pancernych Gwardii na wypadek przeciwwuderzenia wroga z rejonu Nysy na Ścinawę Małą. Natomiast 285 Dywizja Piechoty, broniąca się na rubieży Korfańców, Włostowa, przeszła do natarcia na Puszynę i do końca 19 marca wyszła na linię: Puszcza, Pogórze frontem na południe i południowy-zachód. Wieczorem otrzymała ona zadanie kontynuowania natarcia w nocy i wspólnie ze 120 Dywizją Piechoty zlikwidowania okrążonych wojsk przeciwnika w rejonie na południe od Puszczy, na północ od Śmicza i na północ od Ligoty Białskiej.

W wyniku walk w dniu 19 marca oddziały 21 Armii wraz z innymi armiami opanowały ponad 100 miejscowości, a także całkowicie oczyściły z wojsk niemieckich masyw leśny na południowy-zachód od Opoli. W toku tych walk nieprzyjaciel stracił ponad 11 000 zabitych oraz 4000 wziętych do niewoli, a ponadto dużą liczbę uzbrojenia i sprzętu wojskowego. Resztki okrążonego zgrupowania przeciwnika zostały rozczłonkowane na dwie części. Mniejsza z nich znajdowała się w lesie na wschód od Krobusza, większa — w rejonie na południe od Puszczy, na północ od Śmicza i na północ od Ligoty Białskiej. Także w dniu 20 marca wróg próbował przerwać się w kierunku Ścinawy Małej, ale bezskutecznie. Oddziały 55 i 117 Korpusu Piechoty 21 Armii do godziny 16.00 tegoż dnia całkowicie zlikwidowały niemieckie zgrupowanie, okrążone w rejonie Puszczy, Śmicza i Ligoty Białskiej. Do tego czasu wojska 59 Armii zlikwidowały zgrupowanie przeciwnika w lesie na wschód od Krobusza. Główne zadanie postawione wojskom Frontu w operacji opolskiej zostało wykonane. W jego realizację istotny wkład wniosła armia Gusiewa.

Jeszcze w toku walk mających na celu likwidację opolskiego zgrupowania wojsk niemieckich dowództwo Frontu rozkazało 21 Armii Ogólnowojskowej i 4 Armii Pancernych

Gwardii kontynuować wspólne natarcie w kierunku zachodnim w pasie: z prawej strony — Grodków, (wyłącznie) Ziębice; z lewej strony — (wyłącznie) Opole, Rzymkowice, Ścinawa Mała, Świątów Polski, z zadaniem wyjścia w ciągu doby na rubież: (wyłącznie) Ziębice, Paczków, Świątów Polski, gdzie miały przejść do obrony. Głębokość zadania na różnych kierunkach wahała się od 12 do 20 km.

Kierując się tymi dyrektywami, dowódcy 21 Armii Ogólnowojskowej i 4 Armii Pancерnej Gwardii do końca 22 marca przegrupowali swoje wojska z rejonu Prudnika w rejon na północny-zachód od Ścinawy Małej, gdzie uzupełniono zapasy amunicji i postawiono zadania korpusom.

118 Korpus Piechoty powinien był, nacierając na 20-kilometrowym odcinku frontu: Jagielnica, Goświnowice, w ciągu dnia posunąć się o 10–20 km i wyjść na rubież: (wyłącznie) Ziębice, Jezioro Otmuchowskie, (wyłącznie) Nysa. Na tej rubieży oddziały korpusu miały trwale umocnić się i być w gotowości do odparcia ewentualnych ataków piechoty i czołgów przeciwnika. W związku z tym, iż brakowało amunicji, 118 Korpus Piechoty przechodził do natarcia ledwie po 10-minutowej nawale ogniowej. 117 Korpusowi Piechoty, nacierającemu siłami dwóch dywizji piechoty w 11-kilometrowym pasie, postawiono zadanie opanowania północnej i wschodniej części Nysy. Przed 6 Korpusem Zmechanizowanym Gwardii (4 Armia Pancerna Gwardii) zostało postawione następujące zadanie: nacierać w kierunku zachodniego skraju Nysy, współdziałając z lewoskrzydłową dywizją 118 Korpusu Piechoty i prawoskrzydłową dywizją 117 Korpusu Piechoty, i opanować lewy brzeg rzeki Nysy Kłodzkiej od Jeziora Otmuchowskiego do miasta Nysy. Natomiast 55 Korpus Piechoty we współdziałaniu z 10 Korpusem Pancernym Gwardii (4 Armia Pancerna Gwardii), nacierając na odcinku szerokości 8 km w kierunku Białej Nyskiej, powinien był do końca dnia 23 marca wyjść nad rzekę Białą Głuchołaską i z południa wdrzeć się do Nysy. Po osiągnięciu rzeki Białej Głuchołaskiej jednostki 55 Korpusu Piechoty zgodnie z planem operacji miały przejść do obrony.

Na artyleryjskie przygotowanie ataku 117 i 55 Korpusu Piechoty przeznaczono 65 minut, w tym 10 minut — na nawalę ogniową na sztaby, węzły łączności i miejsca ześrodkowania odwodów nieprzyjaciela, 45 minut — na obezwładnienie celów na przednim skraju obrony niemieckiej i 10 minut — na nawalę ogniową na przedni skraj. Wsparcie ataku piechoty i czołgów miało być zrealizowane metodą kolejnego ześrodkowania ognia. Natarcie artyleryjskie było mocno ograniczone niedostatkiem amunicji. Wspomnieć trzeba, iż w pasie natarcia 21 Armii Ogólnowojskowej wojska radzieckie posiadały przewagę nad przeciwnikiem w sile żywej do 3,8 razy, w artylerii i moździerzach — do 4,7 razy. Było jednak za mało amunicji dla artylerii i moździerzy.

W dniu 23 marca o godzinie 8.10 wojska armii Gusiewa i 4 Armii Pancерnej Gwardii wznowiły natarcie. Jednostki 118 Korpusu Piechoty, które zaatakowały przeciwnika po 10-minutowej nawale ogniowej, nie mogły do końca dnia złamać jego oporu. W ciągu następnych dni prowadziły one walkę ogniową i odpierały kontrataki drobnych grup piechoty i czołgów niemieckich na poprzedniej rubieży. Niepowodzenie to było spowodowane tym, że ataku piechoty nie poprzedziło dłuższe artyleryjskie przygotowanie, a jedna 10-minutowa nawala ogniowa okazała się niedostateczna dla obezwładnienia środków ogniowych nieprzyjaciela na przednim skraju i w bliższej taktycznej głębokości jego obrony. Tak więc decyzja dowódcy 21 Armii Ogólnowojskowej o rozpoczęciu natarcia przez korpus po 10-minutowej nawale ogniowej była nieuzasadniona i doprowadziła do niepotrzebnych strat w ludziach i sprzęcie bojowym. Natomiast oddziały 117 i 55 Korpusu Piechoty, działające wspólnie z wojskami 4 Ar-

mii Pancерnej Gwardii, rozpoczęły natarcie po 65-minutowym artyleryjskim przygotowaniu i obróbce lotniczej przedniego skraju niemieckiej obrony i jej bliższej głębokości. Mimo ograniczonej liczby amunicji, artyleryjskie przygotowanie ataku okazało się skuteczne. Artylerii udało się częściowo zburzyć pierwszą linię przeciwnika, całkowicie zburzyć przeciwpancerne płoty z kamiennymi nasypami o wysokości 2 m, a także niezawodnie obezwładnić system ogniowy.

Kontynuując natarcie na kierunku głównego uderzenia wojska 117 i 55 Korpusu Piechoty, razem z jednostkami 4 Armii Pancерnej Gwardii, złamały opór Niemców i do końca dnia 23 marca wdarły się w pozycje nieprzyjaciela na głębokość 10 km i zdobyły 19 miejscowości. Na podejściach do Nysy przeciwnik stawiał silny opór ogniowy i podejmował liczne kontrataki w sile od kompanii do batalionu piechoty przy wsparciu 4–10 czołgów, jak np. w rejonie Jędrzychowa. W tymże dniu (23 marca) oddziały 117 Korpusu Piechoty opanowały północno-zachodnią część Nysy, a wojska 55 Korpusu Piechoty wdarły się do południowego skraju miasta. Jeden z oddziałów 6 Korpusu Zmechanizowanego Gwardii zdołał uchwycić most kolejowy na Nysie Kłodzkiej, co w znacznym stopniu ułatwiło zdobycie miasta. Walki o Nysę kontynuowano również w nocy. Pokonując pod ogniem wroga znajdujące się w mieście zapory, czerwoonoarmiści przebijali się do centrum miasta i do końca dnia 24 marca całkowicie opanowali ten silny punkt oporu Niemców oraz duży węzeł komunikacyjny (dróg bitych i kolejowych), a także ośrodek przemysłu różnych branż.

Zdobycie Nysy w dniu 24 marca było dziełem wojsk 21 Armii Ogólnowojskowej — 117 Korpusu Piechoty pod dowództwem gen. mjr. Wasilija Trubaczowa w składzie: 72 Dywizji Piechoty gen. mjr. Ilji Jastriebowa, 125 Dywizji Piechoty płk. Wasilija Zinowiewa, 120 Dywizji Piechoty gen. mjr. Iwana Goworowa; 229 Dywizji Piechoty płk. Afanasija Pypiriewa z 55 Korpusu Piechoty gen. lejtn. Jurija Nowosielskiego; 26 samodzielnego pułku czołgów ciężkich gwardii ppłk. Swirida Sajenki; 1238 pułku artylerii pancерnej ppłk. Grigorija Mielnikowa; 13 Dywizji Artylerii Przełamania gen. mjr. Władimira Kofanowa w składzie: 47 Brygady Artylerii Haubic płk. Aleksieja Skorodumowa, części sił 88 Brygady Artylerii Haubic Ciężkich płk. Konstantina Gierasimowa, części sił 91 Brygady Artylerii Haubic Ciężkich gen. mjr. art. Siergieja Sonina, 101 Brygady Artylerii Haubic Wielkiej Mocy płk. Michaiła Niekrasowa; 194 Brygady Artylerii Haubic Ciężkich płk. Wasilija Kuzniecowa (do 23 III 1945 r., a następnie mjr. Nikołaja Smirnowa) i części sił 187 Brygady Artylerii Lekkiej ppłk. Stanisława Szaciły z 31 Dywizji Artylerii Przełamania gen. mjr. art. Daniła Krasnokutskiego. Wojskom lądowym pomocy udzieliła w opanowaniu Nysy 2 Armia Lotnicza pod dowództwem gen. płk. lotn. Stiepana Krasowskiego — 208 Samodzielną Dywizję Nocnego Lotnictwa Bombowego Bliskiego Zasięgu płk. Leonida Juziejewa.

Po zdobyciu Nysy, tj. 24 marca, dowództwo Frontu sądząc, iż zgrupowanie uderzeniowe 21 Armii Ogólnowojskowej i 4 Armii Pancерnej Gwardii w zasadzie wykonało stojące przed nim zadanie, rozkazało dowódcy tej ostatniej armii wyprowadzić swoje wojska z bitwy i we współdziałaniu z 60 Armia Ogólnowojskową gen. płk. Pawła Kuroczkina rozbić raciborskie zgrupowanie nieprzyjaciela. Natomiast wojska armii Gusiewa po odejściu sił głównych 4 Armii Pancерnej Gwardii kontynuowały natarcie w kierunku zachodnim, ale nie mogły osiągnąć istotnych wyników wskutek braku amunicji dla artylerii i moździerzy oraz rosnącego oporu przeciwnika, który zajął korzystną rubież obrony na lewym brzegu rzeki Białej Głuchołaskiej. W związku z tym w dniu 27 marca 21 Armia Ogólnowojskowa

na rozkaz dowódcy Frontu przerwała dalsze próby natarcia i umocniła się na rubieży: Jagielnica, Jaszów, Radzikowice, wschodni brzeg rzeki Biała Głuchołaska.

Za wzorowe wykonanie zadań bojowych mających na celu okrążenie i likwidację wojsk niemieckich w rejonie Prudnika, a także za aktywne uczestnictwo w bitwie o Nyse, Wódz Naczelny Armii Czerwonej w rozkazach okolicznościowych nr 305 i 307 z 22 i 24 III 1945 r. wyróżnił wojska armii Gusiewa.

W toku operacji opolskiej gen. płk. Gusiew z pomocą swego dobrze przygotowanego i zgranego sztabu bardzo umiejętnie zorganizował kierowanie działaniami bojowymi armii. Był człowiekiem bardzo aktywnym, a równocześnie rozważnym. Cechowały go rozsądek i stanowczość, umiał trzeźwo oceniać całokształt sytuacji, przy czym nie uchodziły jego uwadze specyficzne, niepowtarzalne szczegóły charakteryzujące tę lub inną operację czy walkę. Ogromnie cenił zdanie swoich najbliższych współpracowników, zwłaszcza członka Rady Wojennej 21 Armii Ogólnowojskowej gen. mjr. Wasilija Mżawawanadze. Stosunki pomiędzy Gusiewem, a dowódcami korpusów i dywizji również układały się dobrze. Przebył on wraz z nimi długi szlak bojowy, każdego był pewny i zawsze mógł liczyć na bezwzględne wykonanie każdego swojego rozkazu — nie tylko formalne, lecz faktyczne.

Następnie oddziały 21 Armii Ogólnowojskowej uczestniczyły w operacji praskiej (6–11 V 1945 r.) — ostatniej operacji zaczepnej na europejskim teatrze działań wojennych. Uderzyły one z rejonu Jaworzyny Śląskiej przez Wałbrzych i Mieroszów, zdobywając ostatnie połacie Dolnego Śląska, tj. Sudety. Wojska armii Gusiewa opanowały wówczas m.in. Strzegom (7 maja).

Po wojnie gen. płk Dmitrij Gusiew dowodził kolejno Okręgami Wojskowymi: Leningradzkim (1946–1949), Wschodnio-Syberyjskim (1950–1951) i Zabajkałskim (1951–1953). W 1950 r. ukończył Wyższe Kursy Akademickie przy Akademii Wojskowej Sztabu Generalnego. W 1955 r. przeszedł do rezerwy. Był deputowanym do Rady Najwyższej ZSRR drugiej kadencji.

Za umiejętne dowodzenia armią i wykazane przy tym męstwo i bohaterstwo został wyróżniony tytułem Bohatera Związku Radzieckiego (6 IV 1945 r.), czterokrotnie Orderem Lenina, trzykrotnie Orderem Czerwonego Sztandaru, Orderem Suworowa I klasy, Orderem Kutuzowa I klasy, Orderem Czerwonej Gwiazdy i wieloma medalami, a także polskimi odznaczeniami: Orderem Krzyża Grunwaldu II klasy, Krzyżem Złotym Orderu Virtuti Militari, Medalem „Za Odre, Nyse, Bałtyk”, Medalem „Zwycięstwa i Wolności 1945”.

Zmarł w Moskwie w dniu 25 VIII 1957 r. Pochowany został na moskiewskim Cmentarzu Nowodziewiczym.

Archiwum Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej w Podolsku k. Moskwy, zespół 1505, inw. 1, vol. 23, ark. 75; zespół 236, inw. 2673, vol. 2456, ark. 21–22; zespół 236, inw. 2673, vol. 2500, ark. 7–8; zespół 1505, inw. 1, vol. 25, ark. 20–21; zespół 1583, inw. 1, vol. 34, ark. 52–53,

Barbaszin I.P., *Wierchnie-Silezskaja nastupatielnaja operacyja wojsk 1-go Ukrainского fronta (15–31 marta 1945 g.)* [w:] *Sbornik wojenno-istoriczeskich materialow Wielikoj Otieczestwiennoj wojny*, wydanie 8, pod red. Płatonowa S.P., Moskwa 1952, passim;

Gienieral połkownik Gusiew Dmitrij Nikołajewicz, „Krasnaja Zwiezda”, nr 203 z 28 VIII 1957, s. 2;

- Gieroi Sowietckiego Sojuza. Kratkij biograficzeskij słowar*, t. 1, Moskwa 1987, s. 396;
- Koniew I.S., *Sorok piatyj*, iz. 2, Moskwa 1970, passim;
- Oswobożdżenie gorodow. Sprawocznik po oswobożdżeniu gorodow w pieriod Wielikoj Otczesstwiennoj wojny 1941–1945*, pod ried. Iwanowa S.P., Moskwa 1985, passim;
- Ulianowcy w bojach za Rodinu*, izd. 2, Uljanowsk 1964, s. 89–94;
- Tomczyk D., *Przelamanie linii Odry w 1945 roku przez Armię Radziecką na Śląsku Opolskim*, Opole 1976, passim;
- Tomczyk D., *Za wolność Waszą i naszą. Szkice biograficzne radzieckich wyzwolicieli Śląska Opolskiego*, Opole 1981, s. 50–53;
- Tomczyk D., *Śląsk Opolski — 1945. Militarne i polityczne problemy okresu wyzwolenia*, Opole 1989, passim;
- Tomczyk D., *Zdobycie Niemodlina i Korfantowa przez Armię Czerwoną (18–19 III 1945 r.) w świetle najnowszych badań*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Opolu”, nr 185; *Nauki Społeczne*, z. 31: *Niektóre aspekty transformacji społeczno-gospodarczej w Polsce (Materiały na konferencję naukową „Opole 92”)*. Opole 1992, s. 119–128;
- Tomczyk D., *Zdobycie Stalagu 344 Lamsdorf — aspekty militarne (na tle działań w ramach operacji wiślańsko-odrzańskiej i opolskiej)*, „Łambinowicki Rocznik Muzelarny. Jeńcy Wojenni w Latach II Wojny Światowej” (Opole) 1993, T. 16, s. 39–55;
- Tomczyk D., *Wyzwolenie. Militarne i polityczne aspekty*, [w:] *Rok 1945 w Zagłębiu Dąbrowskim*. Praca zbiorowa pod red. Walczaka J., Sosnowiec 2000, s. 7–22.